

Handläggare
Yasmine Ekman-Munir
Telefon: 08-50801682

Till
Järva stadsdelsnämnd

Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2024/120

Förvaltningens förslag till beslut

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat slutbetänkandet från Narkotikautredningen till Järva stadsdelsnämnd med flera. I slutbetänkande föreslås hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.

Förvaltningen är positiv till en förändring av samhällets insatser till målgruppen med beroende och anser att flera av utredningens förslag går i linje med förvaltningens befintliga arbete. Förvaltningen anser att satsningar på förebyggande arbete är gynnsamt för att förbättra människors livsvillkor och ser särskilt positivt på förslaget om ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga i åldrarna 0–25 år ska tas fram. Även förslaget om att anhörigstödet för vuxna och barn ska utvecklas är positivt och går i linje med förvaltningens arbete. Samverkan är avgörande i arbetet med målgruppen för skadligt bruk och beroende. Därför anser förvaltningen att samverkan med regionen och förslagen om samordnad verkställighetsplanering som Kriminalvården ska ansvara för och som Statens institutionsstyrelse även kan initiera är särskilt viktigt så att dessa brukare kan identifieras och får en ingång till både regionen och till socialtjänstens stöd och insatser.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat slutbetänkandet från Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62) till stadsledningskontoret och socialnämnden samt Farsta, Södermalm, Hägersten-Älvsjö och Järva stadsdelsnämnder.

Svar ska ha inkommit till kommunstyrelsen senast den 5 april. Remissen kan läsas i sin helhet <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/10/sou-202362/>.

Ärendet

Utredningen föreslår hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Syftet med utredningen har varit att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den anpassas till nutidens och framtidens utmaningar. Utredningen formulerar i sitt slutbetänkande ett sextiototal förslag till regeringen och ett sjuttiototal bedömningar som riktar sig till andra aktörer.

Nedan beskrivs de förslag som ytterst påverkar socialtjänstens nuvarande uppdrag.

Förebyggande insatser

Utredningens utgångspunkt är att en verkningsfull prevention är ett stöd i en effektiv narkotikapolity. Så få som möjligt ska börja använda narkotika, och de som gjort det ska förmås sluta innan ett beroende har utvecklats. Insatser måste också göras för att stärka individen i att stå emot lockelsen att börja använda narkotika. Preventionen måste kompletteras med effektiva åtgärder för att rehabilitera, stötta och minska de skadliga effekterna av skadligt bruk eller beroende.

Utredningen betonar att det förebyggande arbetet ska, för att ha effekt, vara brett och anpassat för personer med olika grad av narkotikaanvändning, med olika typer av insatser beroende på om det handlar om att:

- förhindra att barn och unga kommer i kontakt med och provar narkotika
- skjuta upp debuten
- minska användningen
- minska skadligt bruk eller beroende

- minska de skador på hälsan som användningen leder till.

Utredningen för fram att mål och insatser för att begränsa tillgängligheten till alkohol, narkotika, droger, tobak och spel om pengar (ANDTS) många gånger sammanfaller med mål och insatser inom det brottsförebyggande arbetet. Det är därför viktigt att samverka på nationell, regional och lokal nivå för att det ska finnas goda förutsättningar för ett effektivt förebyggande arbete. Kommuner uppmanas att prioritera att samordna det förebyggande arbetet mellan olika områden, och skapa en stabil struktur för detta.

Socialtjänstens insatser

Utredningen redogör för att skadligt bruk eller beroende leder till svårigheter att behålla familj, arbete och bostad, vilket i sin tur leder till behov av sociala insatser. Fokus för kommunernas del ligger på psykosociala metoder men utredningen berör även insatser för bland annat anhöriga och insatser som rör boende. Hemlöshet bidrar till låg livskvalitet och ökar risken för ohälsa. Bostadsfrågan är därför en viktig del av kommunernas skadereducerande verksamhet. Då bostad ofta är ett villkor för ett ordnat socialt liv i övrigt, inklusive arbete, sysselsättning, relationer och för tillgång till vissa behandlingar, är det en viktig komponent på vägen till ett mer ordnat liv och även till hälsa.

Anhörigas situation

Utredningen föreslår att socialtjänstens skyldighet att erbjuda stöd till anhöriga bör tydliggöras. Utgångspunkten för bedömningen är att tillgängligheten till, och kvaliteten i, insatser till anhöriga till personer med skadligt bruk eller beroende behöver förbättras, och att arbetet kan gynnas av tydligare lagstiftning inom området.

Ytterligare ett förslag i utredningen är att socialtjänsten bör ge information till barn som är anhöriga och stärka stödet. Utredningen föreslår att regeringen bör ge den pågående utredningen Ett stärkt stöd till anhöriga till långvarigt eller allvarligt sjuka (Dir. 2023:77) i tilläggsdirektiv att överväga om Socialtjänstlagen (2001:453), ska kompletteras med en bestämmelse om att ett barns behov av information särskilt ska beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet bor varaktigt med har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning, eller har ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, annat beroende-framkallande medel eller spel om pengar.

Insatser för att öka kunskap och kompetens

Utredaren nämner att Sverige har en bredd av insatser och aktörer i syfte att förebygga bruk av narkotika och minska skador på liv, hälsa och samhället i omgivningen av det bruk som förekommer. Utredningen lyfter att skyddsnetet har stora maskor, och många faller igenom. Kunskapen om beroende ökar, men det gör också utmaningarna. Det är därför av stor vikt att fokus på informationen inte enbart omfattar insatser, utan också hur kunskap, kompetens och kunskapsutveckling säkerställs. Även kunskapshöjande satsningar för kommunerna bör beaktas. Det rör allt från grundutbildning av yrkesgrupper inom bland annat omsorgen, till specialisering och fortbildning som bidrar till ny kunskap.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen individ och familj.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör nämnden ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys görs vid behov i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är i huvudsak positiv till utredningens förslag.

Förebyggande insatser

Förvaltningen anser att satsningarna inom det förebyggande arbetet mot ANDTS är gynnsamt för att förbättra människors livsvillkor och levnadsvanor och går i linje med förvaltningens förebyggande arbete.

Förvaltningen arbetar enligt stadens *ANDTS-Program om alkohol, narkotika, dopnings medel, tobak och nikotinprodukter samt spel om pengar 2023-2026, dnr KS 2023/175*. För att främja och förebygga att ungdomar börjar använda ANDTS genomför förvaltningen informationssatsningar till vårdnadshavare som har barn i grundskolan och gymnasieskolan. För att öka kunskapen om ANDTS hos förvaltningens medarbetare samt möjliggöra erfarenhetsutbyte finns ett förvaltningsövergripande nätverk med ANDTS-ambassadörer. Ett utvecklingsarbete pågår för att utöka nätverket till att även inkludera andra förvaltningar, civilsamhället och privata aktörer som är verksamma i stadsdelsområdet.

Förvaltningen finner att det är bra att ytterligare kraft ges till arbetet med ANDTS och att ett särskilt program ska tas fram som ska bidra till att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga i åldrarna 0–25 år.

Socialtjänstens insatser

Personer med skadligt bruk eller beroende har ofta svårigheter med att behålla arbete och bostad vilket kan leda till behov av sociala insatser. Förvaltningens arbete med skadereducerande insatser går i linje med utredningens förslag. Arbetet omfattar bland annat Bostad först, försöks- och träningslägenheter och arbetsrehabilitering. Målgruppen för försöks- och träningslägenheter är särskilt utsatta personer som behöver stöd från socialtjänsten för att kunna få, klara och behålla ett eget boende och som på egen hand inte blir godkända som förstahandshyresgäster. Insatsen är ett viktigt verktyg i socialtjänstens arbete med att stödja personer med beroende och psykisk ohälsa till ett långsiktigt boende och ett självständigt liv. Förvaltningen erbjuder även boendeinsatsen Bostad först som innebär att brukarna ska få stabilitet i boendet, för att därefter erbjudas fortsatt individuellt stöd och vård utifrån egna mål och behov. Förvaltningen deltar även i arbetsmarknadsförvaltningens projekt Individual Placement and Support (IPS). Syftet är att erbjuda arbetsrehabiliterande insatser som arbetsträning, praktik och arbetsmarknadsutbildningar till personer med beroende för att de ska komma närmare arbetsmarknaden. För att optimalt stöd ska kunna ges till deltagarna sker insatsen i anslutning till brukarens befintliga behandlingar och övriga insatser.

Anhörigas situation

Det är värdefullt att anhörigstöd lyfts i ett eget avsnitt i förslaget eftersom anhöriga kan utgöra en viktig del i närståendes behandling för sitt beroende. Förvaltningens arbetar med kvalitativt anhörigstöd enligt metoden Community Reinforcement Approach and Family Training (CRAFT) som är ett evidensbaserat program inriktad på att stödja och vägleda anhöriga till personer med missbruks och beroendeproblematik. För att nå ut med information till fler anhöriga och öka kunskapen om anhörigstöd genomförs informationsträffar. Ett av förvaltningens fokusområden 2023 är att stärka stödet till barn som anhöriga. Bland annat ska barn vars föräldrar tar emot insatser från socialtjänsten erbjudas BRA-samtal (barns rätt som anhöriga). Samtalen syftar till att barn ska tillfrågas och få möjlighet att uttrycka sin egen vilja och behov i förhållande till föräldrarnas svårigheter. Förvaltningen deltar även i arbetet med att revidera stadens program för anhöriga.

Insatser för att öka kunskap och kompetens

För att nå ut med information om vilka arbetssätt och tjänster förvaltningen kan erbjuda genomförs kontinuerliga informationssatsningar till externa och interna samverkanspartners. Förvaltningen arbetar uppsökande genom besök på härbärgen för att

nå personer med beroendeproblematik för att motivera dem till att ta emot stöd och hjälp samt informerar om vilket stöd som finns att få.

Avslutningsvis vill förvaltningen särskilt lyfta att samverkan med regionen är avgörande i arbetet med målgruppen med skadligt bruk och beroende. Det medför att insatserna behöver samordnas för att möta individens hela situation i tillfrisknandet. Därför anser förvaltningen att utredningens förslag om samordnad verkställighetsplanering som Kriminalvården ska ansvara för och som Statens institutionstyrelse även kan initiera är särskilt viktigt så att dessa brukare kan identifieras och får en ingång till både regionen och till socialtjänstens stöd och insatser.

Förvaltningen föreslår att Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Victoria Callenmark
Stadsdelsdirektör
Järva stadsdelsförvaltning

Abdi-Nur Isse
Avdelningschef
Järva stadsdelsförvaltning

Bilaga

1. Remissbrev från Kommunstyrelsen, KS 24/120
2. Sammanfattning av slutbetänkandet Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Victoria Callenmark, Stadsdelsdirektör	2024-03-04
Abdi-Nur Isse, Avdelningschef	2024-03-04